

milly üdvös befolyással lehet a' hazára a' valódi honszeretet, ha az előítéletek salakjától tisztán, egyedül azon irányt követi, melyet a' szabad akaratnak józan elme jegyez-e ki.

KERESZTÚRY J.

ÉLETTÖRTÉNET.

26.

Donna Laura de Sade.

(Petrarca Laurája.)

A' férjfi, ha nagy elméje, ügyessége, tudománya van, 's más kitűnő tulajdonokkal bir, országra, világra hathat, sorsát állapotját fölemelheti, szerencsáját megalapíthatja. — Nem úgy az asszony. Ő minden kitűnő tulajdonokkal is csak egy ház, egy család sorsára, boldog, vagy boldogtalan állapotjára hathat, a' dolgok rendes, természetes folyamata szerint. Ő nem alkothatja sorsát; neki a' készet kell elfogadni, 's csak azt teheti némileg kedvessé, vagy kedvetlenné magára nézve. Minél asszonyibb lelkülete, annál boldogabb. Nincs példa, vagy legalább igen ritka, hogy a' legnagyobb eszű legszebb, legállhatatosabb lelkületű asszony is, ha szerény, szemérmes, igénytelen volt, sorsának valamelly különös fordulatot adott, vagy világhirre, nevezetességre kapott volna. Ravasz, nagyravágyónak, kegyetlennek is kellett neki lenni, 's ugy is csak sorsának nevezetes férfiak sorsával egybeszővődése tehette híressé; — a' híres asszonyok soha sem, vagy igen ritkán lehetnek igazán boldogok. Lélekrázó történeteknek, nagy bűnök, vagy nagy szenvedéseknek kell azoknak lenni, mik egy asszony sorsát rendkívülivé teszik. Igazán boldogok csak a' csendes homályban élő asszonyok lehetnek. — Illy boldog volt Laura. Ártatlanabbul talán soha asszony világ-hirre nem kapott. Nevezetessé csak Petrarca szerelme tévé; nélküle minden szépsége 's erénye mellett is örök feledésben, sőt nem-tudásban maradt volna neve, mint sok ezer hozzá hasonlóé.

Előbb is szükség tehát, hogy Petrarccával ismerkedjék-meg az olvasó.

Petrarca Ferencz egy azon férfiak közül, kiknek köszöni Europa a' tudományoknak 's jobb izlésnek helyre állítását, és a' régiség több remek miveinek elvesztéstől megmentését. Gyönyörűsége időkorának, kevélysége hazájának.

Olasz országban, Arrezzóban, született 1304. — Atyja a' Guelfek és Gibellinek pártoskodásai alatt Toskanából száműzetvén 's birtokai elvétetvén Avignonba menekült, 's Petrarca itt

kezdé tanulását. Atyja kívánsága szerint törvényes pályára kellett volna készülnie: de neki a' száraz, kenyér-adó tudományoknál sokkal nagyobb éledeletet adván a' lélek-emelő szép tudományok és költészet, atyja halála után azokkal egészen felhagyott, 's csak ezeknek élt. Az akkor még (nem lévén a' könyvnyomtatás mestersége föltalálva) olly nagy nehézségekkel járó tudományosság megszerzésének daczára csudálásra méltó olvasottsággal bírt. Sok nevezetes munkát írt, 's a' költészetben, kivált anya-nyelvén, meg nem előzött, 's utól érhetlen lett. Lelki nagy tehetségeihez járult igen szép alakja, kellemes test-alkata, 's különösen finom társalkodása, melly tulajdonai őt világszerte híressé és tiszteltté tévék.

Papi állapotra adván magát, 3 helyen volt kanonoksága. Egy napon vett levelet a' nápolyi király, romai senatus, és parisi egyetem cancellárjától, mellyekben őt leghizelgőbb kifejezésekkel hívták-meg a' költői koszorú elfogadására. Ő a' senatus hívásának adván elsőséget, elindult Romába. Nápolyon keresztül menvén, ott Robert, a' tudósok ismert bírāja és maecenása, 's nagy számú tudós közönség előtt 3 napig tartott vizsgáltatást állott-ki minden nemű tudományokból. — Romába érkeztekor több küldöttség fogadta őt. Másnap husvét napján 1341-ben, trombiták és dobok adták hírül egész városnak a' következő ünnepélyes szertartást. Petrarca egy a' régiekéhez hasonló diadal-szekeren vitetett pompás öltözetben, mellyet a' nápolyi királytól nyert ajándékban, lanttal kezében, 's a' skarlátba öltözött és legjobb házakból összeválogatott 12 ifjútól vezettetve (kik Petrarca verseit szavalták), Satyroknek, Amoroknak, 's Faunoknak öltöztetett hangászoktól körülvéve, 's végtelen népcsoporttól kísérve, a' capitoliumba, Orso, anguillarai gróf, Romának akkor legnevezetesebb embere, elébe ment, 's őt az összegyűlt senatus 's fő iskolák előjárói és tanítói közé vezette. — Elfoglalván Petrarca a' számára készített helyet, egy herold esendet parancsolt, 's ő felállván, rövid ékes beszédet tartott, és háromszor kiáltotta annak végén: „éljen a' király, éljen a' senatus, éljen a' romai nép, Isten tartsa-meg szabadságban!“ — Azután letérdepelt Orso gróf előtt, ki érdemeit előszámláló beszéd után, 3 koszorút adott neki; egyet babérból mint költőnek, egyet borostyánból, mint győzelmesnek, 's egyet myrthusból, mint a' legérzékenyebb szeretőnek, e' szavakkal: „koszorú az érdem jutalma.“ — Petrarca egy szép sonettet szavalt a' Romaiak dicsőítésére. A' nép hangos, sokszoros tapsokkal nyilvánítá örömét, 's kiáltott: „éljen a' költő, éljen a' capitolium.“ — Szertartás végén Petrarca az előbbi kísérettel Sz. Péter templomába vezettetett, hol miután halát adott volna Istennek a' nyert megtiszteltetésért, ol-

tárta tevé koszorút; hogy a' templom ajándékai közé függeszteszenek. — Az ünnepély pompás vendégség és egy balet által, melyben Petrarca maga is egyike volt a' működőknek, rekesztetett-be. Oklevelet adtak neki azután a' Robert királytól, romai senatustól, és a' néptől nyert koszorú felől, melyben legnagyobb magasztalásokkal számlálták elő érdemeit, mint történet-íróét és költőét; teljes szabadság adatik abban neki, hogy mindenütt és minden nemű könyvet olvashasson, 's a' régiekből ujakat csinálhasson, költeményeket ír hasson, és költői öltözetet viselhessen, akár babér, akár borostyán, akár myrthus koszorúval. Végre romai polgárrá neveztetett, 's minden azzal járó szabadalom birtokába helyeztetett.

A' pápák, császár, franczia királyok, velencei köztársaság, 's időkorának minden fejedelme és nagyjai igyekeztek tiszteletöket és szíveségöket iránta kimutatni.

A' florencziak hozzá küldék Boccacciót öt meghivni, hogy szerencsésítse hazáját jelenlétével, és menjen közükbe lakni. Felmentették az atyjáról reá maradt száműzetés alól, 's visszaadták ősi birtokait: de ő bármi érzékenyen vette is honosainak iránta ragaszkodását, meghívásukat el nem fogadta, hanem semmi állandó hivatalhoz magát nem kötve, részint kedvtelésből, részint fontos követségekben német, franczia, angol, cseh országokba utazva, részint kedves falusi magányaiban, vagy olasz országnak egyik vagy másik miveltebb városában élt a' tudományoknak szentelve; utósó öt évét pedig Arguához közel egy kies lakban töltötte: itt találták egy reggel könyvtárában, fejét egy könyvre hajtva, születése napján, 1374-ben, a' jobb életre szenderülve.

Ez a' nagy ember tehát egykor a' bolognai egyetemből haza érkezte után, a' nagy hét egyik reggelén, apr. 6-kán 1327. 6 órakor szokása szerint sz. Klára templomába ment imádkozni. Itt látta ekkor 's először Donna Laurát, ki nála 3—4 évvel fiatalabb, a' régi Noves nemzetségből való, 's a' gazdag, szintén régi nemes Sade Hugo hitese volt két év óta. Különös szépsége mindjárt elragadá a' tüzes ifjút, 's e' szerelme, miután alkalma lett Laurát közelebből megismerni, és tapasztalni, hogy a' szép testet még szebb lélek lakja, őt soha, holtaig el nem hagyta. — Laura valóban ékessége vala Avignonnak, az akkori pápai fényes laknak, melly gyűlpontja volt a' világ minden részéből oda szakadt legnevezetesebb idegeneknek.

(Vége következik.)